

İŞVERENİN İFLASI VEYA İŞVERENE YÖNELİK HACİZ HALİNDE İŞÇİNİN ÜCRET ALACAĞININ ÖNCELİĞİ SORUNU

Dr. Adnan DEYNEKLİ*

GİRİŞ

İşverenler ile bir iş sözleşmesine dayanarak çalıştırılan işçilerin çalışma şartlarını ve çalışma ortamına ilişkin hak ve sorumluluklarını düzenleyen İş Kanunu'nun 32. maddesinin 1. fıkrasında ücretin tanımı yapılmıştır. Hükme göre genel anlamda ücret bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutardır.

İş sözleşmesinin temel unsuru olan ücret Anayasa'nın 55. maddesinde düzenlenmiştir. Hükümde ücretin emeğin karşılığı olduğu, devletin, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmiştir. Anayasa ile teminat altına alınan ücretle ilgili olarak İş Kanunu'nda, İcra ve İflas Kanunu'nda ve uluslararası sözleşmelerde koruyucu hükümler getirilmiştir. Bu şeklide işçinin tek geçim kaynağı olan ücretin indirilmesi veya tamamen ortadan kaldırılması tehlikesini önleyici düzenlemeler yapılarak ücret teminat altına alınmak istenmiştir.¹

İşçi ücretini korumayı amaçlayan düzenlemelerden birisi işçinin ücret alacağının alacaklılar tarafından haczi ile ilgilidir. İş Kanunu'nun 35. maddesine göre işçilerin aylık ücretlerinin dörtte birinden fazlası haczedilemez veya başkasına devir ve temlik olunamaz. Hükümde nafaka alacaklılarının hakları saklı tutularak bu kişiler yönünden istisna getirilmiştir.

* Yargıtay Tetkik Hakimi (yazarın Dergimizin 57. sayısında yayımlanan "İİK'nun 268. maddesinde 4949 sayılı Kanun'la Değişiklik Yapıldıktan Sonra Alınan İhtiyati Hacizlerde Hacze İştirak Derecesi" başlıklı makalesinde ismi yanlışlıkla Ahmet olarak yayımlanmıştır. Düzeltir, yazardan ve okurlarımızdan özür dileriz.).

¹ Sümer, N. Binnur, *İşçi Ücretinin Bu Ücrete Yönelik Haciz ve İşverenin İflası ile İşverene Yönelik Haciz Halinde Korunması*, Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan, SÜHFD, C. V, Konya 1996, S. 1-2, s. 226.

Bu düzenleme incelememizin kapsamı dışında tutulduğundan ayrıntıya girilmemiştir.

İşçi ücretinin korunması yönünden işverene yönelik haciz veya işverenin iflası halinde de özel düzenlemeler yapılmıştır. Şimdi bu düzenlemeleri ayrıntılı olarak inceledikten sonra olağanüstü hal durumunda (İİK m. 317) ve işverenin iflasının ertelenmesi halinde işçi ücretine sağlanan imtiyazlara değineceğiz.

I. İŞVERENİN İFLASI HALİNDE ÜCRET ALACAĞININ ÖNCELİĞİ

Külli bir icra yolu olan iflasta amaç müflisin malvarlığını tasfiye ederek iflasa katılan bütün alacaklıları mümkün olduğu kadar tatmini sağlamaktır. Müflisin aktiflerinin alacaklıların taleplerinin hepsini tatmin etmesi çok defa mümkün olmayabilir. İflasta prensip alacakların eşit olarak ödenmesi ise de, bu eşitlik mutlak eşitlikten çok adaletin temin edilmesini amaçlayan bir eşitliktir. Bu nedenle kanun koyucu bazı alacakların diğerlerinden daha fazla korunmaya muhtaç olduğunu adalete uygun bularak alacakların belli bir sıraya göre tatmin edilmesini düşünmüş ve İİK'nın 206. maddesindeki düzenlemeyi yapmıştır.² Adi ve rehinli alacakların sırasını düzenleyen genel nitelikteki bu hüküm işçi alacaklarını koruma yönünden son derece önemlidir.

İİK'nın 206. maddesinde 4949 sayılı Kanun'la değişiklik yapılarak adi ve rehinli alacakların sırası yeniden düzenlenmiştir. Ancak bu hüküm Kanun'un yürürlüğe girdiği 30.7.2003 tarihinden sonra düzenlenecek sıra cetvelleri yönünden uygulanacaktır.

Bu tarihten önce düzenlenen sıra cetvelleri yönünden önceki hüküm uygulanacaktır.

İİK'nın 206. maddesinde birinci sırada yer alan (A) bendine göre işçilerin iş ilişkisine dayanan ve iflasın açılmasından önceki bir yıl içinde tahakkuk etmiş ihbar ve kıdem tazminatları dahil alacakları ile iflas nedeniyle iş ilişkisinin sona ermesi üzerine hak etmiş oldukları ihbar ve kıdem tazminatı alacakları birinci sırada imtiyazlıdır.

Buradaki imtiyaz, imtiyazlı olanın şahsına değil, alacağa ilişkindir. Bu nedenle alacak devredilmeden imtiyaz hakkının devri mümkün değildir.³

² Berkin, Necmeddin, *İflas Hukuku*, İstanbul 1970, s. 289; Kuru, Baki, *İflas ve Konkordato Hukuku*, Ankara 1971, s. 246-2473; Centel, Tankut, *İş Hukukunda Ücret*, İstanbul, s. 346; Deyneklî, Adnan - Kısa, Sedat, *Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli*, Ankara 2002, s. 558.

³ Postacıoğlu, İlhan, *İflas*, İstanbul 1977, s. 194; Belgesay, M., Reşit, *İcra ve İflas Hukuku*, C. II 1953, s. 103; Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukuku*, C. III, Ankara 1993, s. 3011; Deyneklî, *Kısa- Sıra Cetveli*, 2002 s. 608.

İİK'nın 206. maddesinde 4949 sayılı Kanun'la değiştirilen (A) bendindeki hüküm değişiklikten önceki birinci sırasının A, B, C ve F bendlerinde sayılan alacaklara karşılık olarak düzenlendiğini söylemek mümkündür.

İşçilerin iş ilişkisine dayanan iflasın açılmasından önceki bir yıl içinde tahakkuk etmiş alacakları imtiyazlıdır. Bir yıllık sürenin hesabındaki iflasın açılma anı İİK'nın 165.maddesine göre belirlenecektir. İflas kararının Yargıtay İlgili Dairesi tarafından bozulmasından sonra tekrar iflasa karar verilirse yeni iflas kararı iflasın açılma anı olarak kabul edilecektir.

İflasın açılmasından bir yıllık süreden önce doğmuş işçi alacakları imtiyazlı değildir. Bu nedenle dördüncü sıraya kaydedilmelidir. İşçi iflas tarihinden önce işten ayrılmışsa, iflas tarihinden geriye doğru bir yıllık sürenin başlangıcından işçinin işten ayrılma tarihine kadar olan süredeki ücret alacağı imtiyazlıdır.⁴ İflasın açılmasından bir yıl önce işten ayrılan işçinin işçilik hakları imtiyazlı olmadığından adi alacaklarla birlikte dördüncü sırada işlem görecektir.

Sürelerin hesaplanmasında iflasın açılmasından önce mühlet de dahil olmak üzere geçirilen konkordato süresi, iflasın ertelenmesi süresi ve alacak hakkında açılmış olan davanın devam ettiği süre, terekenin iflas hükümlerine göre tasfiyesinde, ölüm tarihinden tasfiye kararı verilmesine kadar geçen süreler dikkate alınmaz (İİK m. 206/son).

İşçi, kıdem ve ihbar tazminatları yönünden İİK'nın 206. maddesindeki değişiklikten önce yürürlükte bulunan (F) bendinde bir süre ile sınırlı olmaksızın imtiyaz tanınmıştı. Yeni düzenleme ile iş ilişkisinin iflas nedeniyle feshi halinde kıdem ve ihbar tazminatı alacağı süreye bakılmaksızın imtiyazlı kabul edilmiştir.

İhbar ve kıdem tazminatı alacakları yönünden (A) bendindeki iki düzenleme arasında farklılık bulunup bulunmadığı konusuna değinmek istiyorum.

(A) bendinin lafzına bakarsak iş ilişkisinin iflas nedeniyle sona ermesi halinde kıdem ve ihbar tazminatı alacağı süreye bakılmaksızın imtiyazlı olduğu, iş ilişkisinin başka bir nedenle feshinden (örneğin; haklı nedenle fesih) sonra işverenin iflası halinde iflasın açılmasından geriye doğru bir yıllık ihbar ve kıdem tazminatı alacağının imtiyazlı olduğu sonucuna varabiliriz. Maddenin düzenleniş tarzı da böyle bir yorum yapmaya müsait gözükmektedir.

⁴ 19. HD. 10.2.1995, 10158/977 (Deyneklı, *Kısa-Sıra Cetveli*, 2002, s. 759).

Tercan, (A) bendindeki ihbar ve kıdem tazminatı ile ilgili ikinci düzenlemenin iflasın açılmasından sonraki ihbar ve kıdem tazminatıyla ilgili olduğunu, bu şekilde yapılan düzenlemenin isabetli olduğunu belirtmiştir.⁵

İİK'nın 206. maddesindeki imtiyazlı ve adi alacaklarla ilgili düzenlemede iflasın açıldığı tarihte mevcut olan alacaklar dikkate alınmıştır. İflasın açılmasından sonra doğan alacaklar masa borcu niteliğinde değilse o iflas masasından tatmin edilemeyecektir. Masa borçları iflasın açılmasından sonra ve devamı sırasında masa tarafından tekeffül tahsil edilen ve onun tarafından ödenmesi gereken borçlardır. Örneğin; müflise ait fabrikanın iflas idaresi tarafından işletilmesine karar verilmiş ve işçi çalıştırılmışsa bu işçilerin iş ilişkisinden doğan ücret alacakları masa borcu olarak işlem görecektir.⁶

İşçilerin masa borcu niteliğindeki ücret alacağının iflas alacaklarından önce ödenmesi gerekir.

Maddedeki iflas nedeniyle iş ilişkisinin sona ermesi üzerine işçilerin hak etmiş oldukları ihbar ve kıdem tazminatı alacaklarının masa borcu gibi değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu nedenle yukarıdaki görüşün iflas masasından tatmin edilecek iflas alacakları ile ilgili temel düzenlemeye uygun düşmeyeceği kanaatindeyim.

İşçinin ücret alacağı ihbar ve kıdem tazminatı alacağı iflasın kapanmasına kadar iflas masasına bildirilebilir (İİK m. 236). Geç bildirim imtiyaz hakkını ortadan kaldırmaz. Ancak başvurudan önce kararlaştırılmış paylaşmaya işçi alacağının iştirak hakkı yoktur (3. fıkra). İşçinin alacağını bildirmesinden önce düzenlenmiş ve kesinleşmiş bir sıra cetveli varsa, artık bu sıra cetvelindeki birinci sırada yer alma hakkı bulunmamaktadır. Önceki paylaşım tamamlandıktan sonra yeni düzenlenen sıra cetvelinde birinci sırada yer alacaktır.

İİK'nın 196. maddesine göre iflasın açılmasıyla birlikte iflas masasına giren alacaklarda faiz işlemeye devam eder. Ancak anaparalar ödendikten sonra masada ödenebilir bakiye kalmışsa faizler ödenebilir. İşçi alacaklarının iflastan sonra işleyen faizleri de anılan hüküm uyarınca işlem görecektir ve masada bir meblağ kalmışsa ödeme yapılabilecektir. Faiz ödemelerinin hangi sıraya göre yapılacağı konusunda Kanun'da açıklık bulunmamaktadır. İmtiyaz kanunlarımızda sınırlı olarak tanındığından faiz ödemele-

⁵ Tercan, Erdal, 4949 Sayılı Kanun'la Yapılan Değişiklikten Sonra İcra ve İflas Kanunu 206'ya Göre İmtiyazlı Alacaklar (Batider C. XXII, S. 2 s. 25).

⁶ Oğuzman, Kemal, *Türk Borçlar Kanunu ve İş Mevzuatına Göre Hizmet "İş" Akdin Feshi*, İstanbul 1955, s. 82.

rinin masadan pay alan tüm alacaklılara garamaten yapılması gerektiği kanaatindeyim.

İflas masasında rehinli alacak da bulunması halinde şöyle bir sıralama yapmak mümkündür. Öncelikle rehin konusu malın aynından doğan gümrük resmi, bina ve arazi vergisi, veraset ve intikal vergisi, motorlu taşıtlar vergisi gibi kamu alacakları ödenmelidir.

Sonra rehinli malın muhafaza ve paraya çevirme masrafları (İİK m. 248) ödenmelidir.

Daha sonra sırasıyla rehinli alacaklar⁷ masa alacakları ve İİK'nın 206. maddesinde birinci sırada, ikinci sırada ve üçüncü sırada yer alan alacaklar ödendikten sonra adi alacaklar ödenecektir.

Önceki sıradaki alacaklılara ödeme yapılmadan sonraki sırada yer alan alacaklılara ödeme yapılmaz. İİK'nın 206. maddesinde yer alan (A), (B) ve (C) bendindeki alacaklar için ödeme garameten yapılmalıdır.

Burada üzerinde durulması gereken bir konu da Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu alacağının işçi alacaklarından öncemi sonramı ödeneceği hususudur. Zira ülkemizde son yıllarda yaşanan ekonomik krizler nedeniyle bankalar iflas etmiş, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından mevduat sahiplerine ödemeler yapılmış, Fon'un bu ödemelerden kaynaklanan alacağı karşısında bankalarda çalışan işçilerin ücret alacağının ödeneceği sıra konusunda tereddütler ortaya çıkmıştır.

Konu ile ilgili ilk tartışma bankalarla ilgili 70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile getirilen düzenlemeden sonra ortaya çıkmıştır. 70 sayılı KHK ile ilgili düzenlenen sempozyumda TMSF alacağının işçilerinin alacağından önce işlem görmesinin adaletsiz olduğu görüşü ileri sürülmüş,⁸ Postacıoğlu bu görüşe karşılık, TMSF ne tanınan imtiyazın deniz ticareti hukukundaki kurtarıncının alacağının bütün ipoteklere takaddüm etmesi gibi bir imtiyaz olduğunu savunmuştur.⁹

⁷ Medeni Kanun'un 893/3. maddesi uyarınca bir taşınmaz inşaatında çalışan işçilerin ücret alacakları için kanuni ipotek hakkı tanınması halinde işçinin bu alacakları rehinli alacak olarak işlem görecektir. İşçilerin bu hükümden doğan ipotek hakları farklı tarihlerde tescil edilmiş bulunsa dahi aynı sırada işlem görecektir (MK m. 896). İşçi alacakları için konulan ipotek MK'nın 897. maddesindeki durumun varlığı halinde rehinli alacaklardan da önce işlem görecektir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., Bıçakçı, Levent, *Yapı Alacaklısı İpotegi İHFM Atatürk'e Armağan*, s. 566 vd.; Reisoğlu, Safa, *Türk İsviçre Hukukunda Müteahhit ve İşverenlerin Kanuni İpotek Hakkı*, Ankara 1961, s. 163 vd.

⁸ Kuru, Baki, *Bankalar ve 70 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname*, Sempozyum 16-17 Aralık 1583, s. 278.

⁹ Postacıoğlu, İlhan, *Sempozyum*, s. 279.

İİK'nın 206. maddesinde 4949 sayılı Kanun'la değişiklik yapılmadan önce TMSF alacağı İİK'nın 206. maddesinde sayılan imtiyazlı alacaklardan önce ödenmesi gerektiği kabul edilmektedir.¹⁰

İİK'nın 206. maddesinde 4949 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda özel kanunlarında imtiyazlı olduğu belirtilen tüm alacakların üçüncü sırada işlem göreceği belirtilmiştir. Kanun koyucunun amacı özel kanunlarında imtiyazlı olduğu belirtilen alacakları üçüncü sıraya almaktır (madde gerekçesi). Bu durumda TMSF'nin alacağının üçüncü sırada işlem göreceğini kabul etmek gerekir.

Tercan 4949 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten sonra da TMSF alacağının İİK'nın 206. maddesinde sayılan imtiyazlı alacaklardan önce ödenmesi gerektiği görüşündedir.¹¹ Görüşüne gerekçe olarak tasarruf mevduatı sahiplerine Bankalar Kanunu'nun 10/2-c maddesinde İİK'nın 206. maddesinde birinci sırada imtiyaz tanındığını, değişiklik yapılmadığı sürece tasarruf mevduatı sahiplerinin birinci sırada, TMSF'nin üçüncü sırada işlem göreceğini, bu sonucun kanun koyucunun TMSF'ye daha fazla imtiyaz tanımak yönündeki iradesi ile bağdaşmadığını göstermektedir.

İİK'nın 206. maddesinde yapılan değişikliğin gerekçesinde iflas tasfiyesinde alacaklılar arasında olabildiğince eşitliğin ve daha adil bir paylaşımın sağlanması amacıyla imtiyazlı alacakların üç sıra halinde düzenlendiği belirtilmiştir. Hükmün gerekçesi ve açık düzenleme gözetildiğinde TMSF alacağının da üçüncü sırada işlem göreceğini kabul etmek gerekir.¹²

Bu durumda da tasarruf mevduatı sahiplerinin dışarıda gösterilen (Bankalar Kanunu 10/2-c) alacağının dördüncü sırada imtiyazsız alacaklarla birlikte işlem görmesi kanun koyucunun amacına uygun düşecektir.¹³

¹⁰ Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukuku*, C. III, Ankara 1943, s. 3008; Deyneklı, *Kısa-Sıra Cetveli*, 2002, s. 606.

¹¹ Tercan, s. 43.

¹² Kuru - Arslan - Yılmaz, *İcra ve İflas Kanunu'nun 206. maddesiyle ilgili 45 nolu dipnotta 4385 sayılı Bankalar Kanunu'nun 16/4. maddesinde yer alan TMSF alacağının üçüncü sırada işlem göreceğini belirtmiştir.* (Kuru, Baki - Arslan, Ramazan - Yılmaz, Ejder, *İcra ve İflas Kanunu*, 19. Baskı, Ankara 2003. s. 179); Buna karşılık Pekcanitez - Atalay - Özkes, *İcra ve İflas Kanunu'nun dışındaki imtiyazlı niteliği halde hangi sıraya gireceği belirtilmeyen alacakların da 206. maddedeki imtiyazlı alacaklardan önce ödeneceğini görüşündedir.* (Pekcanitez, Hakan - Atalay Oğuz - Özkes, Muhammet, *İcra ve İflas Hukuku*, Temel Bilgiler, 3. Baskı, Ankara 2004, s.170).

¹³ Bkz., Deyneklı, Adnan, *Bankaların iflasında sıra cetvelinin özellikleri* 5.07.2003 tarihli seminer, s. 89.

II. İŞVERENE YÖNELİK HACİZ HALİNDE ÜCRET ALACAĞININ ÖNCELİĞİ

1. İşçinin Ücret Alacağı'nın Kamu Alacağı Dışındaki Alacaklar Karşısında Durumu ve Sırası

İşverenin mahcuz malları tamamen satılıp bedelleri ilgililere hisselerine göre paylaşılır (İİK m. 138). Satış tutarının bütün alacakları ödemeye yetmemesi halinde icra müdürü kendiliğinden yeni hacizler yaparak haczi tamamlar (İİK m. 139) işverenin tamamlama haczi ile birlikte haczedilen mallarının satış bedeli alacakların alacağını ödemeye yetmezse icra dairesi bir sıra cetveli düzenleyerek paylaştırmayı yapar (İİK m. 140/1).

İİK'nın 140. maddesinin 2. fıkrasında alacaklıların 206. madde gereğince hangi sıraya girmeleri gerekiyorsa o sıraya kabul olunacağı hükme bağlanmıştır. İşverene yönelik haciz halinde işçi alacakları yönünden 206. maddedeki sıra mutlak olarak uygulanacak mıdır? Yoksa bu sıranın uygulanması için başka koşulların da oluşması gerekecek midir?

Doktrinde işverene yönelik haciz halinde İİK'nın 206. maddesinin mutlak olarak uygulanacağı ve işçi alacağına birinci sırada yer verileceği görüşü hakimdir.¹⁴

Bir görüşe göre ise 206. maddedeki sıra hacze iştirak halinde mutlak olarak uygulanmaz, 100 ve 101. maddelere göre hacze iştirak hali mevcutsa iştirak derecesi içindeki sıra 206. maddeye göre belirlenir.¹⁵

Yargıtay da 206. maddedeki sıranın iflas halinde uygulanacağı, hacze iştirak halinde ilk hacze iştirak koşulları bulunması koşuluyla oluşan derece içindeki sıraların tayininin 206. maddeye göre yapılacağı görüşündedir. Konuya ilişkin karar şöyledir;

Davacı vekili, borçluya ait aracın satışından sonra düzenlenen sıra cetvelinde müvekkilinin ihbar ve kıdem tazminatı alacağına öncelik tanınmamasının İİK'nın 206. maddesine aykırı olduğunu ileri sürerek sıra cetvelinin iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

¹⁴ Postacıoğlu, İlhan, *İcra Hukuku Esasları*, İstanbul 1982, s. 534; Berkin, Necmeddin, *Tatbikatçılara İcra ve İflas Hukuku Rehberi*, İstanbul 1980, s. 365; Pekcanitez, Hakan - Atalay, Oğuz - Özkan, Meral Sungurtekin - Özekes, Muhammet, *İcra ve İflas Hukuku*, Ankara 2004, s. 213; Üstündağ, Saim, *İcra Hukukununun Esasları*, İstanbul 2004, s. 297; Centel-ücret s. 348; Mollamahmutoğlu, Hamdi, *İş Hukuku*, Ankara 2004, s. 411; Sümer s. 233; Yürekli, Sabahattin, *İşçi Ücretlerinde Öncelik Hakkı*; Prof. Dr. Nihal Uluocak'a Armağan, İstanbul 1999, s. 460.

¹⁵ Deynekli, *Kısa-Sıra Cetveli*, 2002, s. 147.

Davalı vekili, müvekkili bankanın haczinin daha önce olduğunu, haciz tarihine göre yapılan sıra cetvelinde usulsüzlük bulunmadığını belirterek şikayetin reddini istemiştir.

Merci hakimliğince, işçi alacağının birinci sırada imtiyazlı olduğu gerekçesiyle sıra cetvelinin iptaline karar verilmiş, karar davalı vekilince temyiz edilmiştir.

Bedeli paylaşma konu araca davalı alacaklının 16.01.2001 tarihinde uyguladığı ihtiyati haciz 22.01.2001 tarihinde kesin hacze dönüşmüştür. Davacı alacaklının işçi alacağı ile ilgili takip sonucu uyguladığı haciz davalının haczinden sonradır. İşçi alacakları iflas hakkında İİK'nın 206. maddesinin birinci sırasında imtiyazlı ise de, hacze iştirak halinde haciz tarihi önce olan alacaklının önüne geçemez. Ancak İİK'nın 100. maddesinde sayılan belgelere dayanan işçi alacakları bu hükme göre ilk hacze iştirak edip bir derece meydana getirirler ve oluşan derece içindeki sıra İİK'nın 206. maddesine göre belirlenir. Davacı alacaklının İİK'nın 100. maddesinde sayılan belgelere dayanmayan alacağından dolayı uyguladığı haciz davalının haczine iştirak edemeyeceğinden sıra cetvelinde davalı alacaklıdan sonra yer alması gerekir. Bu yönde düzenlenen sıra cetvelinde isabetsizlik bulunmadığından şikayetin reddi gerekirken yazılı gerekçeyle kabulünde isabet görülmemiştir.¹⁶

Rehinli olan ve rehinli olmayan (imtiyazlı ve adi) alacakların sırası ile ilgili temel düzenleme İİK'nın 206. maddesidir. Ancak bu düzenleme külli tasfiye yolu olan iflas halinde uygulama yeri bulacaktır. İflasta tüm takipler (dolayısıyla hacizler) düştüğünden burada tek bir derece olduğu varsayılarak sıraya ilişkin bu hüküm çözüm sağlayacaktır. Oysa haciz ve hacze iştirak farklı olduğundan hacizde sıra cetveli ile ilgili İİK'nın 140/2. maddesindeki "alacaklılar 206. madde mucibince iflas halinde hangi sıraya girmeleri lazım geliyorsa o sıraya kabul olunurlar" şeklinde yapılan yollamayı hacze iştirak dereceleri çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Bu nedenle 100. maddede sayılan belgelerden birine dayanan işçi alacakları anılan hüküm uyarınca ilk hacze iştirak edip bir derece meydana getirecekler ve oluşan derece içindeki sıra İİK'nın 206. maddesine göre belirlenecektir. İşçi alacaklarının korunmasını zayıflatsa bile mevcut yasal düzenlemeye uygun olan Yargıtay kararlarının daha isabetli olduğu görüşümdedir.

¹⁶ 19. HD. 15.04.2004, 2003-8461/4464 (*Legal Hukuk Dergisi*, Haziran 2004, s. 1677); aynı yönde bkz., 19. HD. 15.11.2001, 5206/7495; 19. HD. 9.05.2002, 151/3535.

2. İşçinin Ücret Alacağı'nın Kamu Alacağı'ndan Dolayı Konulan Haciz Karşısında Durumu ve Sırası

İflasta kamu alacaklarına beşinci sırada tanınan imtiyaz 206. madde 4949 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda kaldırılmış ve adi alacaklarla birlikte dördüncü sırada yer verilmiştir.¹⁷

Kamu alacağı'ndan dolayı işverene yönelik haciz halinde iki ihtimal ortaya çıkabilir.

Önce işçi alacağı'ndan dolayı haciz konulmuş, daha sonra kamu alacağı'ndan dolayı haciz konulmuştur.

Bu durumda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 21/1. maddesi uygulama yeri bulacaktır. Hükümde ilk haczin dayandığı alacağın niteliği belirtilmeden kamu alacağı'ndan dolayı konulan haczin ilk hacze iştirak edeceği ve satış bedelinin garameten paylaşılacağı belirtilmiştir. Bu durumda ilk haciz işçi alacağı'ndan dolayı konulmuş olsa bile kamu alacağı'ndan dolayı mahcuzun satışından önce konulan haciz ilk hacze iştirak edecek ve satış bedeli garameten paylaşılacaktır. Yargıtay kamu alacağı'ndan dolayı konulan haczin ilk haczin dayanağı ne olursa olsun iştirak edeceği görüşündedir.¹⁸

Önce kamu alacağı'ndan dolayı haciz konulmuş, daha sonra işçi alacağı'ndan dolayı haciz konulmuşsa Yargıtay işçi alacağı'ndan dolayı konulan haczin kamu alacağı'ndan dolayı konulan hacze iştirak edemeyeceği görüşündedir.

Konuya ilişkin karar şöyledir;

Davacı Ulaştırma Vergi Dairesi vekili, borçluya ait araçların satışından sonra düzenlenen sıra cetvelinin hatalı olduğunu müvekkilinin

¹⁷ 19. HD. 6.07.2004, 7226/8112; 19. HD. 6.07.2004, 7069/8110.

¹⁸ "6183 sayılı Yasa'nın 21/1. maddesinde üçüncü şahıslar tarafından hacedilen malların paçaya çevrilmesinden önce o mal üzerine kamu alacağı için haciz konulması halinde bu alacağın hacze iştirak edeceği ve satış bedelinin garameten paylaşılacağı hükme bağlanmıştır. Bu hüküm kamu alacakların ilk hacze iştirakleri yönünden özel bir hüküm niteliğinde olduğundan İİK'nın 206. maddesi kamu alacakları yönünden hacze iştirak konusunda uygulanmaz. Kamu alacağının hacze iştiraki yönünden ilk haczin dayandığı alacağın niteliği yönünden bir ayırım yapılmadığından ilk haczin dayandığı alacak hangi sebepten doğarsa doğsun kamu alacağı için satıştan önce haciz konmuşsa ilk hacze iştirak eder. Mercii hakimliğince bu yönler gözetilerek bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçeyle şikayetin reddine karar verilmesinde isabet görülmemiştir." 19. HD. 27.01.2000, 1999-8051/408 (Yayımlanmamıştır).

araçlara 12.09.2000 tarih de haciz uyguladığını, haciz tarihlerine göre satış bedellerinin birinci sırada müvekkili idareye ödenmesi gerektiğini ileri sürerek sıra cetvelinin iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Mercii hakimliğince işçi alacaklarının öncelikli alacaklardan olduğu, işçi alacaklarından sonra haciz tarihlerine göre Vergi Dairesi ve SSK'nın hacizlerinin geleceği gerekçesiyle sıra cetvelinin iptaline karar verilmiş, karar Vergi Dairesi ve SSK vekillerince temyiz edilmiştir.

Bedeli paylaşımına konu menkul mallar üzerine ilk haciz Vergi Dairesi tarafından konulduğundan satış bedellerinden öncelikle pay ayrılmalıdır. Ancak sıra cetveline karşı süresinde itirazda bulunmadığından sıra cetvelinde belirtilen 5.408.880.000.-TL.'den fazla pay ayrılmamalıdır.

Vergi Dairesi'nden sonra ilk haciz Yapı Kredi Bankası A. Ş. tarafından uygulanmıştır. Bu hacze SSK 6183 sayılı Yasa'nın 21/1. maddesi uyarınca işçi alacaklarından dolayı konulan hacizler İİK'nın 100/2. maddesi uyarınca iştirak ettirilerek paylaşım yapılmalıdır. Mercii hakimliğince bu yönler gözetilerek bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmemiştir.¹⁹

Yargıtay'ın her iki olasılıktaki görüşü işçi alacaklarının kamu alacakları karşısında hacze iştirak yönünden yeterli koruma sağlamamaktadır. Ancak 6183 sayılı Kanunu'nun 21/1. maddesi hükmü yürürlükte kaldığı sürece Yargıtay görüşü mevcut düzenlemeye uygun bulunmaktadır.

3. Üçüncü Kişiy Karşı Borçlarından Dolayı Müteahhide Yönelik Hacizlerde İşçinin Ücret Alacağıın Önceliği

Müteahhitlerin İş Kanunu'nun 36. maddesinde belirtilen işverenlerdeki her çeşit teminat ve hak edişleri üzerinde yapılacak her türlü devir ve el değıştirme işlemleri veya haciz ve icra takibi bu işte çalışan işçilerin ücret alacaklarını karşılayacak kısım ayrıldıktan sonra kalan kısım üzerinde hüküm ifade eder (İş Kanunu m. 36/3). Bu hükmün uygulanması genellikle şöyle ortaya çıkar. Müteahhidin maddede belirtilen işverenlerdeki²⁰ hak ediş alacağına başka alacaklılar tarafından haciz konulması, müteahhidin işçilerinin de ödenmemiş işçi alacağı bulunması halinde haciz işçilerin ödenmemiş alacağını (süreyle sınırlı olmadan) aşan kısım üzerinde geçerli olur.

¹⁹ 19. HD. 8.04.2004, 2003-8458/4106 (Yayımlanmamıştır).

²⁰ Mollamahmutoglu, buradaki işverenin kamu makamları ve asıl işverence sınırlı olup, asıl işveren konumundaki diğer işverenler için yükümlülük bulunmadığı görüşündedir. Mollamahmutoglu, s. 412. (Çil, Sakin, 4857 Sayılı İş Kanunu Şerhi, C. I, Ankara 2004, s. 84-842).

Müteahhidin istihkak alacağından fazla işçilere borcu varsa işverenin sorumluluğu istihkakla sınırlıdır.²¹

Hükümdeki sorumluluk işçinin ücret alacağı ile sınırlı olup ihbar ve kıdem tazminatı alacağı ile diğer işçilik haklarından dolayı işveren sorumlu değildir.²²

İşçi alacakları için burada sağlanan öncelikle rehin hakkı gibi bir öncelik olup her türlü devir, temlik haciz işlemi geçersiz sayılıp işçinin ücret alacağı için gerçek bir koruma sağlanmıştır.

Üçüncü kişilerin istihkak alacağının tamamına haciz uygulanması halinde maddede öngörülen haczin işçinin ücret alacağı yönünden geçerliliğinin hangi mercii de kimler tarafından ileri sürülebileceği konusunda açıklık bulunmamaktadır.

İş Kanunu'nun 36. maddesi ile işçi alacakları için sağlanan bir diğer öncelik de dördüncü fıkrada düzenlenmiştir. Hükme göre bir işverenin üçüncü kişiye karşı olan borçlarından dolayı işyerinde bulunan tesisat, malzeme, ham, yarı işlenmiş ve tam işlenmiş mallar ve başka kıymetler üzerinde yapılacak haciz ve icra takibi, bu işyerinde çalışan işçilerin icra kararının alındığı tarihten önceki üç aylık dönem içindeki ücret alacaklarını karşılayacak kısım ayrıldıktan sonra, halen kısım üzerinde hüküm ifade eder.

Hükümün uygulanması için maddede sayılan mallardan birine haciz konulması gerekir. Örneğin; işverenin taşınmazına haciz konulmuşsa hükümün uygulama yeri bulunmamaktadır. İş Kanunu'nun 36. maddesinin 3. fıkrasındaki öncelik süreyle sınırlı değilken burada işverenin icra kararının alındığı tarihten geriye doğru son üç ay içinde gerçekleşmiş ve ödenmemiş ücret alacağı ile sınırlı tutulmuştur.

1475 sayılı İş Kanunu'nun 29. maddesinde 4857 sayılı İş Kanunu'nun 36. maddesi ile işçi alacaklarına sağlanan öncelik önemlidir ve gerçekten koruma sağlamaktadır.

²¹ 9. HD. 24.06.1988, 8815/10841.

²² Çenberci, Mustafa, *İş Kanunu Şerhi*, Ankara 1986, s. 767; Yürekli, s. 463; 9. HD. 2.07.1998, 8598/1109 (Çil. s. 841).

III. İŞVERENİN ÖDEME ACZİNE DÜŞMESİ, OLAĞANÜSTÜ HAL DURUMU VE İFLASIN ERTELENMESİNDE İŞÇİNİN ÜCRET ALACAĞINA TANINAN İMTİYAZ

1. İşverenin Ödeme Aczine Düşmesi

4857 sayılı İş Kanunu'nun 33. maddesinde işverenin ödeme aczine düşmesi halinde işçilerin iş ilişkisinden kaynaklanan son üç aylık ücret alacaklarını Ücret Garanti Fonu'ndan alabilecekleri hükme bağlanmıştır. Hükümün uygulanabilmesi için işverenin konkordato ilan etmesi, işveren için aciz vesikası alınması veya iflas nedenleri ile işverenin ödeme güçlüğü içine düşmesi gerekir.

Ücret Garanti Fonu henüz kurulmamıştır. Hükümde yer alan konkordatonun ilanından anlaşılması gereken konkordatonun mahkemece tasdiğinin ilan edilmesidir. Yoksa mühletin veya tasdik talebinin ilanı hükümün uygulanması için yeterli değildir.

Özellikle iflas halinde iflastan önceki bir dönemdeki ücret alacağı ile ilgili ödeme yapan Ücret Garanti Fonu'nun ödediği meblağı iflas masasından isteyip isteyemeyeceği tartışması ortaya çıkabilir. Sigorta primleri ile oluşturulan bu fon bir riski garanti ettiğinden ödediği meblağı aciz haline düşen, konkordato ilan eden veya iflas eden işveren veya işverenin iflas masasından talep edemeyeceği görüşündeyim.

2. Olağanüstü Hal Durumu

İİK'nın 317. maddesine göre olağanüstü hallerde özellikle devamlı iktisadi buhranlarda Bakanlar Kurulu'na borçluların borcunu ödemesi için süre verme yetkisi tanınmıştır. Ancak verilen süre 500 milyondan aşağı alacaklara ve 206. maddenin birinci sırasındaki alacaklara uygulanmaz (İİK m. 326/1). İşçiler 206. maddenin birinci sırasında yer alan alacakları için haciz veya rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilirler. İşçiler bu alacakları yönünden süreden önce işverene karşı iflas yoluyla takibe geçmiş olsa bile süreden sonra ancak haciz veya rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapması gerekir (İİK m. 326/2).

3. İflasın Ertelenmesi

İflasın ertelenmesi durumu TTK'nın 324. maddesinde düzenlenmiş iken İcra ve İflas kanununda 4949 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik sonucunda 179, 179/a ve 179/b maddelerinde hükme bağlanmıştır.

İflasın ertelenmesi borca batık durumda olan ancak mali durumunun iyileştirilmesi ümidi olan sermaye sahipleri ve kooperatifin başvuracağı bir yoldur. Bu durumda borca batık durumda olan anonim, limited şirket veya kooperatif iflas etmekten kurtulmaktadır.

İİK'nın 179/b maddesine göre erteleme kararı üzerine borçlu aleyhine 6183 sayılı Kanu'na göre yapılan takipler dahil olmak üzere hiçbir takip yapılamaz ve evvelce başlamış takipler durur. Bu hükme iki istisna getirilmiştir. Birisi rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip, diğeri İİK'nın 206. maddesindeki işçi alacakları için yapılacak haciz yoluyla takiptir.

İşçilerin İİK'nın 206. maddesinin birinci sırasında yer alan alacakları için erteleme talebi kabul edilen borçluya karşı haciz yoluyla takip yapmaları mümkündür (İİK m. 179b/3). İşçiler maddede sayılı alacakları için iflas yoluyla takip yapamazlar. Hükümün gerekçesinde kıdem tazminatı haricinde istisna getirildiği belirtilmişse de hükümden bu yönde açıklık bulunmadığından kıdem tazminatı alacağı için de haciz yoluyla takip yapılabilir.

Tüm alacaklar için takip yasağı getirilirken işçi alacakları için haciz yoluyla takibe başlanması ve devam edilmesi imkanının verilmesinin iflasın ertelenmesi kurumunun amacıyla bağdaşmadığı ileri sürülerek eleştirilmiştir.²³

Tüm alacakların menfaati gözetilerek verilen iflasın ertelenmesi kararı o işletmenin faaliyetine devam etmesinde büyük yararı bulunan işçilerine takip yapma imkanı verilmesi alacaklılar arasında eşitliği bozduğu gibi, erteleme kararının başarıya ulaşmaması halinde kendilerine zarar veren bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Ancak işçinin tek gelir ve geçim kaynağının ücret alacağı olması durumu gözetildiğinde böyle bir istisna tanınarak ücret alacağının korunmasının yerinde olduğu savunulabilir.

SONUÇ

İşveren karşısında zayıf durumda olan işçinin ücret alacağının kanun koyucunun müdahalesi ile korunması gerektiği açıktır. Kanun koyucu da bu amacı gözeterek İş Kanunu ve İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlemeler yapmıştır. Özellikle işverene yönelik haciz veya iflas halinde ücret alacağı yönünden öncelikler sağlanmıştır.

²³ Atalay, Oğuz, *İflasın Ertelenmesi*, Prof. Dr. Baki Kuru Armağan, s. 85.